

№ 42 (491)
Лістапад 2013 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Дапаможнік: пра шэсць надзённых пытанняў** – стар. 3
- **Гутарка: рэгіянальны фэст і мясцовыя традыцыі** – стар. 5
- **Мацярык: тапаніміка, лексіка, легенды Бабышак** – стар. 6

Прэзентацыя ў Дудутках

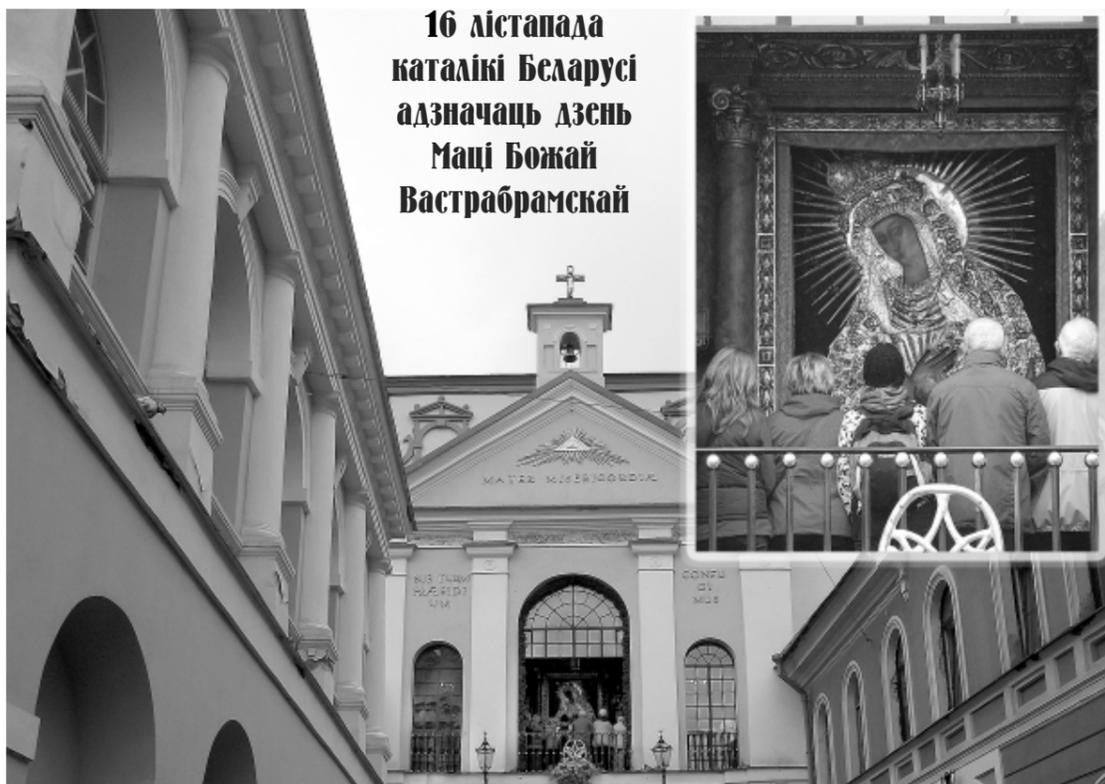
Напрыканцы кастрычніка ў музейным комплексе «Дудуткі» адбылася прэзентацыя зборніка навуковых працаў «Ельскія чытанні: матэрыялы канферэнцыі «Шляхецкая культура Беларусі XIX–пачатку XX ст.» Дудуткі, 27 красавіка 2013 г.». Кніга выйшла ў выдавецтве «Кнігазбор». Укладальнік Д. Іллініч, навуковы рэдактар – кандыдат педагогічных навук Л. Доўнар.

Як бачна з назвы, кнігу склалі даклады, зачытаныя на вясновай канферэнцыі ў Дудутках. Тады даследчыкі з Нацыянальнай акадэміі навук, навучальных устаноў Мінска, Гомеля, Гродна, а таксама аспіранты, студэнты, краязнаўцы асвятлілі розныя бакі жыцця шляхецкіх маёнткаў і звязаных з імі паселішчаў. Быў разгледжаны стан эканомікі, асветы, кнігазбораў і прыватных музейных калекцыяў, а таксама культуры (у асноўным музыкі). Вядома, што асноўная ўвага надавалася прадстаўнікам роду Ельскіх, у былым маёнтку якіх і праводзілася канферэнцыя.

Цяпер жа на прэзентацыі выступоўцы яшчэ раз падкрэслілі вялікі і не да канца вывучаны ўнёсак дваранскага саслоўя тагачасных паўночна-заходніх губерняў у беларускую і сусветную культуру, а таксама падзякавалі арганізатарам мерапрыемства.

Удзельнікі прэзентацыі таксама наведвалі радавыя могілкі Ельскіх і ўсклалі кветкі.

Юрый КЛЕВАНЕЦ
Фота аўтара

16 лістапада каталікі Беларусі адзначаць Дзень Маці Божай Вастрабрамскай

Фота Алеся САЧАНКІ

На тым тыдні...

✓ Сто гадоў таму сусветная літаратура атрымала непаўторны паэтычны зборнік Максіма Багдановіча «Вянок». З'явіўшыся на свет, ён назаўсёды ўвайшоў у скарбніцу найвялікшых літаратурных дасягненняў. Гэтую падзею адзначылі **31 кастрычніка** ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча **вечарынай, прысвечанай стагоддзю адзінага прыжыццёвага зборніка паэзіі М. Багдановіча «Вянок»**. На ёй выступілі выбітныя паэты, музыкі і даследчыкі творчасці паэта.

Падрабязнасці чытайце на стар. 2.

✓ **5 лістапада** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшло сумеснае мерапрыемства Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і бібліятэкі «**І скажа той, хто народзіцца...**», прысвечанае 80-годдзю з дня нараджэння пісьменніка Вячаслава Адамчыка, які нарадзіўся 1 лістапада 1933 г. Першыя спробы п'яра Вячаслава Адамчыка паказалі, што ў літаратуру прыйшоў сапраўдны майстар мастацкага слова: адметны і непаўторны. За гады літаратурнай працы з-пад яго п'яра выйшлі шматлікія зборнікі прозы, тры раманы, некалькі сцэнарыяў і п'еса. Праца прызіка адзначаная Літаратурнай прэміяй імя І. Мележа (1980 г.), Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Якуба Коласа.

Да мерапрыемства падрыхтаваная выстаўка з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. На сустрэчы былі і выступілі родныя В. Адамчыка, блізкія сябры, пісьменнікі, студэнты, а таксама даследчыкі творчасці пісьменніка.

дэнты, а таксама даследчыкі творчасці пісьменніка.

✓ 6 лістапада ў сталічным Палацы мастацтва адбылося **адкрыццё мастацкай выстаўкі Сяргея Цімохава**, прысвечанай памяці мастака. Гэта адзін з найярчэйшых прадстаўнікоў беларускага мастацтва апошніх трыццаці гадоў, чья творчая спадчына – вельмі важны ды адметны складнік нацыянальнай культуры. Працаваў у станковым і манументальным жывапісе, а таксама графіцы. Яго аўтарскі стыль, угрунтаваны на лепшых традыцыях айчынай мастацкай школы ды спалучаны з прагрэсіўнымі тэндэнцыямі сучаснага еўрапейскага мастацтва, прынёс яму заслужаную пашану сярод прыхільнікаў сапраўднага жывапісу, як у Беларусі, так і за мяжою. За сваё кароткае жыццё мастак паспеў стварыць вялікую колькасць цудоўных твораў, якія захоўваюцца ў многіх музеях (Нацыянальны мастацкі музей, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, Палацкі мастацкі музей, фондах Беларускага саюза мастакоў і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, галерэях «Galeria sztuki Katarzyny Napiyrkowskiej» у Варшаве, «Axel Babke» і «Walentowski Galerien» у Дрэздане ды іншых) і ў прыватных зборах на радзіме і за мяжой. Удзельнік мастацкіх выставак з 1980 г.

С. Цімохаў лаўрэат 2-га Міжнароднага Шагалаўскага пленэра (1997 г.), уладальнік Гран-пры 7-й Міжнароднай біенале ілюстрацыі «Залатое п'яро Бялграда» (2003 г.), лаўрэат 1-й Беларускай біенале жывапісу, графікі і скульптуры ў намінацыі «жывапіс» (2008 г.).

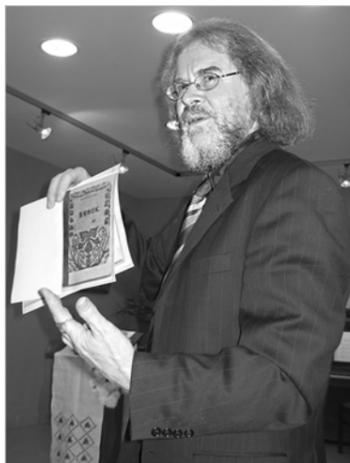
Сябры! Падпісання на газету можна з любога месяца

Краскі думак і чуцця

«Праглядзіце гэты томік...» – такімі словамі пачынаецца знакаміты зборнік вершаў Максіма Багдановіча «Вянок», які сёлета святкуе 100-годдзе. Малады паэт запрашаў чытача далучыцца да яго думак, палюбавацца прыроднымі альбо гарадскімі пейзажамі, адчуць прыгажосць жыцця і нешта змяніць у гэтым свеце да лепшага.

В. Герасімаў

31 кастрычніка ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбылася імпрэза, прысвечаная юбілею кнігі. Музейныя супрацоўнікі прапанавалі ўдзельнікам вечарыны яшчэ раз перагараць старонкі «Вянка», перачытаць яго па-новаму.

Да ўдзелу ў мерапрыемстве былі запрошаныя паэты Навум Гальпяровіч, Аксана Спрычан, Аляксандр Гібок-Гібоўскі, а таксама загадчык аддзела старадрукаў і рэдкіх выданняў Прэзідэнцкай бібліятэкі Валерый Герасімаў.

У шчырай, кранальнай прамове дырэктара Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Таццяны Шэляговіч прагучалі словы аб значэнні паэзіі класіка не толькі для маладой беларускай літаратуры пачатку ХХ стагоддзя, але наогул для беларускай і сусветнай культуры дня сённяшняга. Стагоддзе адзінага прыжыццёвага зборніка М. Багдановіча – значная падзея для краіны.

Вельмі крэатыўна да свайго выступу падышла А. Спрычан. Як сапраўдная Русалка, яна заманьвала ўдзельнікаў імпрэзы ў «зачарованае царства» паэзіі, падрыхтавала колькі складаных творчых заданняў для прадстаўнікоў моцнай паловы чалавецтва. На яе «патрабаванні» яны ўспаміналі вершы з «Вянка», у якіх сустракаюцца назоўнікі «месяц», «ноч», «вянок», прыметнікі «срэбны», «залаты». Сімвалічнай аказалася знаходка ўдзельнікамі імпрэзы верша М. Багдановіча, дзе прыводзіцца лічба «сто»:

*Прыгожы сад, які любіў Вато:
Між дрэў зялёных статуі паўсталі,
Вось грот, гадзіннік сонечны, а далі
Фантан... Напэўна, саду год са сто.*

Цыкл вершаў «Старая Беларусь» са зборніка «Вянок» прадстаўляў В. Герасімаў. Ён распавёў пра арыгінальныя зборнікі вершаў М. Багдановіча, якія захоўваюцца ў фондах Прэзідэнцкай бібліятэкі. І ў гэтым бібліятэка на другім месцы пасля музея паэта. У кожнага асобніка свая гісторыя, свой лёс. Адна з кніг паступіла ў бібліятэку 28 красавіка 1945 года, за некалькі дзён да перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. У час, калі ішлі жорсткія баі, зборнік вершаў «Вянок», перададзены ў фонды бібліятэкі, стаў сімвалам мірнага жыцця, сімвалам надзеі на шчаслівую будучыню.

Н. Гальпяровіч падзяліўся думамі і вольнымі думамі (у адпаведнасці з цыкламі вершаў М. Багдановіча) і распавёў гісторыю пра нядаўняе падарожжа ў Кітай у складзе творчай дэлегацыі з Беларусі. У межах гэтай паездкі была запланаваная экскурсія па Вялікай Кітайскай сцяне. І вось там, на вышыні колькі соцень метраў над зямлёю, калі на аблокі глядзіш зверху, Навум Якаўлевіч на просьбу калег прачытаць які-небудзь верш, які б адпавядаў настрою, адказаў «Пагоняй» М. Багдановіча. І як Вялікая Кітайская сцяна, што будавалася для абароны краіны, так верш паэта – абарона Беларусі, заклік берагчы, любіць сваё роднае, беларускае, захаваць свабоду і незалежнасць.

Пра цыкл «Мадонны» з «Вянка» М. Багдановіча распавядаў А. Гібок-Гібоўскі. Яго выступленне было пшчотным, цёплым, ласкавым, яго ўласныя вершы – нібыта рэха ад Максімавай паэмы «Вераніка». Пра вершы з нізкі «Каханне і смерць» гаварыць, напэўна, было б вельмі цяжка, таму гучала музыка ў выкананні Наталлі Ісаевай. Яшчэ адным вельмі сімвалічным момантам стаў удзел у імпрэзе Галіны Арбузавай, супрацоўніцы Музея-кватэры Максіма Горкага (г. Ніжні Ноўгарад), якая распавяла пра тыя ніткі, што некалі звязвалі сям'ю Багдановічаў з Максімам Горкім, пра надзеі і планы сумеснай працы.

Літаратурна-музычная вечарына, прысвечаная 100-годдзю адзінага прыжыццёвага паэтычнага зборніка Максіма Багдановіча, – толькі адна маленькая кветка ў вянок памяці вялікаму Паэту.

Паважаныя сябры, далучайцеся. Перачытаем зноў... Перачытаем разам...

*Ірына МЫШКАВЕЦ,
супрацоўнік Літаратурнага музея
Максіма Багдановіча
Фотаздымкі з архіва музея*

Хронікі чарговых Каласавінаў

Дзень нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа яго музей традыцыйна адзначаў шматлікімі мерапрыемствамі.

31 кастрычніка адбыўся Міжнародны круглы стол «Мемарыяльны музей і грамадства. Захаванне культурнай спадчыны. Музей ва ўмовах развіцця новых інфармацыйных тэхналогій». Гасцямі Дома Коласа і ўдзельнікамі мерапрыемства сталі прадстаўнікі Нацыянальнага музея літаратуры Украіны (г. Кіеў, Украіна), Кіеўскага літаратурна-мемарыяльнага музея Максіма Рыльскага, Музея сям'і Рыльскіх (с. Раманаўка, Украіна), Нацыянальнага этнаграфічнага музея Украіны, Дзяржаўнага музея Максіма Горкага (г. Ніжні Ноўгарад, Расія), Літаратурна-мастацкага музея Марыны і Анастасіі Цвятаевых (г. Аляксандраў, Расія), тэлежурналісты Нацыянальнай тэлекампаніі Украіны, супрацоўнікі мінскіх літаратурных і мемарыяльных музеяў. Госці пазнаёміліся з тэхнічнымі навінкамі экспазіцыі Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа: сёлета для наведнікаў уведзены ў карыстанне інтэрактыўна-мультымедычны комплекс «Якуб Колас. Чалавек. Асоба. Час», віртуальная кніга «Паэтычная каласіяна», у якой сабраныя тэксты паэмаў і тры-

логіі «На ростанях», ілюстрацыі да твораў, выявы старонак рукапісаў, аўдыязапісы ўрыўкаў. Адбылася прэзентацыя гукавой інтэрактыўнай зоны мемарыяльнай экспазіцыі.

1 лістапада прайшла ХХVІІІ Міжнародная навуковая канферэнцыя «Зямля – аснова ўсёй Айчыне», прысвечаная 90-годдзю выхаду з друку паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». У ёй узялі ўдзел навукоўцы з розных рэгіёнаў Беларусі, супрацоўнікі Цэнтара даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, сталічных і абласных ВНУ, музеяў, а таксама навукоўцы з Расіі і Украіны.

Пасля працы ў навуковых секцыях і падвядзення вынікаў сапраўдным падарункам для ўдзельнікаў і гасцей канферэнцыі стала канцэртная праграма з удзелам народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны Мархель.

2 лістапада Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрасіў на адкрыццё першай чаргі экспазіцыі «Прырода ў жыцці і творчасці Якуба Коласа», інтэрактыўнай зоны «Хатка знахаркі» на мемарыяльнай сядзібе Альбучы. Наведнікі даведліся пра лекавыя зёлкі, якія з дзяцінства былі выдому будучаму паэту, таму што прысутнічалі ў «зялёнай аптэцы» маці, запісалі народныя рэцэпты для лячэння розных захворванняў, пасмакавалі гарбаты з лекавых траваў Стаўбоўшчыны. Дзяцінства і маладыя гады Песняра прайшлі ў жывапісных мясцінах Стаўбоўскага Наднямоння. Характэрна і прыгажосць роднага кута на ўсё жыццё пакінулі глыбокі след у душы Якуба Коласа, зрабілі ўплыў на фармаванне яго як паэта, былі жыватворнаю крыніцай творчага натхнення.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Афіцыйна

У адпаведнасці з пратаколам пасяджэння заснавальнікаў «Краязнаўчай газеты» ад 29 кастрычніка 2013 года, зацверджаны новы склад рэдакцыйнай калегіі нашага выдання. З ім можна пазнаёміцца на 8-й старонцы газеты ў выхадных дадзеных.

Заснавальнікі і рэдакцыйны калектыў «Краязнаўчай газеты» выказваюць шчырую ўдзячнасць былому складу рэдакцыі, які працаваў на карысць краязнаўства на працягу дзесяці гадоў існавання газеты. Спадзяемся на плённую працу новага складу рэдакцыі.

У Доме Купалы – жонкі паслоў

У кастрычніку ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася літаратурна-музычная вечарына «3 Купалам у сэрцы», удзельніцамі якой сталі члены Мінскага міжнароднага клуба жонак паслоў, дыпламатаў і замежных прадстаўнікоў на чале з прэзідэнтам Шарыпой Булегенавай, жонкай пасла Рэспублікі Казахстан.

Пад час экскурсіі па залах абноўленай экспазіцыі госці краіны бліжэй пазнаёміліся з жыццёвым і творчым шляхам нацыянальнага класіка, з беларускай гісторыяй і культурай. Знаёмства з творчай спадчынай Янкі Купалы працягвалася ва ўтульнай атмасферы сяброўскай сустрэчы. З ахвотай і задавальненнем жонкі дыпламатаў прынялі ўдзел у грамадска-культурнай акцыі «Чытаем Купалу разам», распачатай нашым музеем у 2011 годзе напярэдні юбілею паэта і якая ахапіла не адну тысяччу ўдзельнікаў, неаб'якавых да паэтычнага слова. Госці чыталі вершы Купалы на сваіх род-

ных мовах: рускай, украінскай, азербайджанскай, армянскай, грузінскай і казахскай. Паэзія мацавала ўзаемапаразуменне паміж прадстаўнікамі розных народаў.

Не абмінулі ў гэты вечар увагай і скарбы беларускага песеннага фальклору – адну з крыніцаў, што жывіла паэзію Янкі Купалы. Этнафальклорны гурт «Guda» пазнаёміў удзельнікаў вечарыны са старадаўнімі традыцыямі беларускага вяселья, выканаўшы песні, якія з'яўляюцца неад'емнай часткай народнага вясельнага абраду.

Наведванне музея Янкі Купалы пакінула ў гасцей самую прыемную ўражанні. Словы падзякі яны занатавалі на старонках музейнай кнігі ганаровых гасцей. Як засведчыла ў сваім водгуку жонка саветніка пасольства Рэспублікі Казахстан Гульнара Нурбаева: «Для нас адкрылася яшчэ адна старонка культуры Беларусі».

Галіна ВОРАНАВА

Рэфармацыя і гісторыя краіны

600 гадоў таму ў Вялікае Княства Літоўскае прыехаў чэшскі рэфарматар Геранім Пражскі. Папчечнік Яна Гуса, ён прапаведаваў Слова Божае па ўсёй Еўропе, а ў 1413 годзе, па запрашэнні князя Вітаўта, і ў Віцебску, Полацку, Вільні...

Сёлета згадка пра даўнія падзеі стаў святочны вечар «600 гадоў Евангельскаму руху ў Беларусі», што адбыўся 31 кастрычніка ў мінскай царкве хрысціянаў веры евангельскай «Благодать». Вернікі не толькі ўспаміналі гісторыю, але і разважалі пра той час і сённяшняе жыццё. І хача гісторыя, як вядома, рэч адносная, але падзеі, якія адбываліся шэсць стагоддзяў таму, могуць стаць адказам, што патрэбна сёння нашай краіне і нашаму народу. Тым вечарам пра гэта казалі ганаровы епіскап Саюза евангельскіх хрысціянаў-баптыстаў Аляксандр Фірысюк, старшы пастар «Царквы Ісуса Хрыста» Дзмітрый Зяленскі і пас-

тар царквы «Ян Прадвеснік» Антон Бокун.

Так, ідэі Яна Гуса паўплывалі і на Францыска Скарыну. Доктар лекарскіх навук зразумеў, што лекі могуць аздаваць толькі цела чалавека, а душу ацаліе Божае Слова. У 1517 годзе ён надрукаваў Біблію на беларускай мове. У тым жа годзе ў Германіі Марцін Лютэр склаў свае вядомыя 95 тэзісаў, абвясціўшы пра важнасць жыцця згодна са Словам Божым. Гэтая падзея запаліла агонь Рэфармацыі па ўсёй Еўропе. Праз некалькі дзясяткаў гадоў евангельскае вучэнне прынялі Мікалай Радзівіл Чорны, Ян Глябовіч, Сапегі, Агінскія... Ці можна лічыць выпадковасцю, што зварот нашай краіны да Бога стаў яе Залатым стагоддзем? Потым рэфарматарскі рух практычна знік з абшараў Беларусі.

У канцы XIX стагоддзя, калі з руінаў паўставала беларуская нацыя, пачаў аднаўляцца і евангельскі рух. Слова Божае ў Беларусі прапаведавалі Лукаш Дзекуць-Малей, Станіслаў Нядзвецкі ды іншыя. І наступныя дзесяцігоддзі саветскай прапаганды не здолелі знішчыць пасеянае імі зерне, карані якога на беларускай зямлі сягаюць глыбока ў мінулыя стагоддзі. Пра тое пад час вечарыны можна было не толькі пачуць, але і пабачыць невялікія інсцэніроўкі гістарычных падзей, гучалі пад час імпрэзы і песні.

Інсцэніроўка сустрэчы С. Нядзвецкага і Л. Дзекуць-Малея

Ніна КАЗЛЕНА
Фота аўтара

Хачу падзяліцца

Зусім нядаўна даведаўся пра цікавы беларускі рэсурс у польскіх СМІ <http://kresy24.pl/40642/wirtualna-wycieczka-po-kobryniu/>, прысвечаны гораду Кобрыну і ваколіцам. Крыўдна, калі пра беларускія гарады і паселішчы больш ведаюць за мяжой, чым у нашай краіне. Яны паважаюць сваю культуру, яны ганарацца ёю. Чым мы горшыя? Было б выдатна, каб больш людзей ведала, што ёсць і глыбінкі, багатыя на сваю гісторыю, дзе можна добра адпачыць і пабавіць час. А гэта залог інвестыцыяў, развіццё турызму, росквіт малых гарадоў і ўвогуле краіны.

Магчыма, ідэі, што рэалізаваныя ў некамерцыйным праекце «Мой Кобрин» (турыстычны партал горада Кобрына <http://ikobrin.ru>), далі б

штуршок развіццё турызму. І гэта не проста словы: ініцыятары праекта паспрабавалі сабраць у адным месцы практычна ўсю інфармацыю аб горадзе і яго ваколіцах. Галоўная мэта – паказаць абсалютна ўсе месцы горада і раёна, прадставіць культурна-гістарычную спадчыну Кобрыншчыны, прыцягнуць у горад турыстаў, інвестараў, а таксама зацікавіць мясцовых жыхароў. На сайце таксама можна знайсці інфармацыю практычна аб усіх прадпрыемствах Кобрыншчыны, спасылкі на адпаведныя рэсурсы і інш. Партал вызначаецца зручнай навігацыяй, галоўная яго «фішка» – магчымасць віртуальнага падарожжа па ўсім горадзе.

Праект адкрыты для ўсіх ахвочых, кожны можа прыняць у ім удзел і падзяліцца з парталам цікавай інфармацыяй.

Дзмітрый ДЗЕМІДОВІЧ

Кніга пра шэсць надзённых пытанняў

Сёлета спайняецца 90 гадоў ад часу стварэння ў БССР Цэнтральнага бюро краязнаўства. Магутны грамадскі орган Інбелкульту, які пры канцы 1920-х налічваў амаль 9 тысячаў сяброў, так і не займеў пераемніка ў незалежнай Беларусі. Пра тое, што ўяўляе сабою краязнаўчы рух сёння, і чым выкліканы заняпад зацікаўлення гістарычнымі каранямі, можна прачытаць у новай кнізе Леаніда Лыча «Краязнаўства ў кантэксце сучаснага нацыянальна-культурнага жыцця» (Мінск: «Кнігазбор», 2013).

Выданне падзеленае на шэсць частак. Гэта шэсць надзённых пытанняў, аб якіх рупіліся яшчэ стагоддзе таму стваральнікі краязнаўчага бюро ў БССР. Пытанні дагэтуль не зніклі, але набылі большую вастрыву. Ад сакральных – вяртанне гістарычнай памяці, абуджэння нацыянальнай свядомасці – да аспектаў пошуку сродкаў ды каардынацыі працы краязнаўчых арганізацыяў.

Але было б няправільна казаць, што кніга прысвечаная выключна краязнаўчай тэме. Яна хутчэй пра беларускае грамадства, дзе становішча краязнаўства – вынік этнакультурных працэсаў. Л. Лыч робіць моцны акцэнт на моўных і тапанімічных аспектах як галоўных каштоўнасцяў, што адрозніваюць нас ад суседзяў і якія апынуліся ў бядотным стане.

За саветскім часам сотні «немілагучных» назваў населеных пунктаў былі замененыя на ідэалагічна вытрыманыя: Акцябрскі, Дзяржынск, Дружба і г.д. Айчынная тапаніміка, універсалаваная, пазбаўленая самабытнасці, заўсёды турбавала Л. Лыча (з 1992 да 1996 г. ён быў старшынёй Тапанімічнай камісіі пры Прэзідыўме Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь). Аўтар дзеліцца ўласным досведам вяртання гістарычных імёнаў беларускім мясцінам.

Вялікую надзею ўскладвае слыны гісторык на краязнаўцаў у выпраўленні сённяшняй моўнай сітуацыі. Пры абыходжанні культурна-моўнай праблемы дзяржавай і афіцыйнымі СМІ, на думку Л. Лыча, шмат што можа зрабіць «цікавая, змястоўная кніга краязнаўчага жанру». Такія працы вельмі запатрабаваныя чытачамі, не выключэнне і тыя, хто слаба валодае беларускаю мовай: «Зразумела, далёка не ўсіх, але досыць многіх з іх такая кніга зможа наблізіць, далучыць да беларускай мовы, што надзвычай важна, улічваючы практычна поўную адсутнасць яе ў грамадскім жыцці...».

«Краязнаўства ў кантэксце сучаснага нацыянальна-культурнага жыцця», як прызнаецца сам Л. Лыч, – не надта аптымістычная кніга. На жаль, у словах паважанага навукоўцы чуецца расчараванне: беларусам у XXI ст. даводзіцца адказваць на сугучныя з пачаткам XX ст. пытанні. «Хто мы такія?» – называўся артыкул Максіма Багдановіча, апублікаваны ў 1914-м, і амаль праз 100 гадоў у аўтарытэтнага гісторыка знаходзім раздзел «У пошуках свайго імя».

Расчароўвае і тое, што аўтар кнігі – доктар гістарычных навук, прафесар, якога называюць «найярчэйшым адраджэнцам сучаснасці», – вымушаны выдавацца за ўласны кошт. І усё ж падкупвае вера Леаніда Міхайлавіча ў выратавальную ролю асветы, яго ўпэўненасць у тым, што хапае сёння «адукаваных і бясконца ўлюбёных у свой край людзей». І тыя амаль 9 тысячаў БССР-аўскіх краязнаўцаў не падаюцца такой ужо недасягальнай лічбаю.

Агінскі і Вілейшчына

Да 250-годдзя Міхала Клеафаса Агінскага

Імя Міхала Клеафаса Агінскага ўпісанае і ў гісторыю Вілейшчыны: на аб'ягах Ільянскай акругі шэраг вёсак належаў падскарбію літоўскаму (Каўшэвічы, Казлы, Лёпаўшчына, Дварэц, Забар'е, Барысаўшчына, Дубавое, Малявічы, Уладыкі, Шыпкі, Шыпкі Зарэчныя, Боркі, Любча). Гэтыя вёскі былі канфіскаваныя ў казну ў 1794 годзе за ўдзел Агінскага ў паўстанні Тадэвуша Касцюшкі. Услыннага кампазітара на Вілейшчыне быў яшчэ адзін маэнтак – Ганута, які належаў яму з 1817 па 1831 год (перайшоўшы ад дзядзькі Францішка Агінскага). Ганута месцілася кіламетраў за дзесяць ад Залесся ўверх па Віліі. Там была створаная карцінная

галерэя, куды запрашаліся знатныя госці з навакольных мясцінаў, ладзіліся балі і канцэрты.

Патрыятычная постаць М.К. Агінскага аб'яднала вакол сябе вялікую кагорту зацікаўленых людзей, што ўваходзяць у Маладзечанскі Мясцовы фонд «Спадчына М.К. Агінскага», які стаў цэнтрам культурнага развіцця рэгіёну.

Наш музей «Вілейшчына літаратурная» – адна з цаглі-

нак вялікага і трывалага будынка па ўшанаванні імя аўтара паланеза «Развітанне з Радзімай». Прадстаўнікі музея ўдзельнічалі ў круглым сталё ў Рэтавасе (Літва), пабывалі ў Гузаве (радзіма М.К. Агінскага), заўсёды бываюць на святкаваннях у Залессі, намі створаная і папаўняецца экспазіцыя, прысвечаная М.К. Агінскаму.

У другой палове верасня супрацоўнікам музея пашчасціла быць удзель-

нікамі міжнароднай культурнай праграмы «Шлях культуры Агінскіх», прымеркаванай да святкавання 250-годдзя з дня нараджэння кампазітара. Маршрут: Берлін–Амстэрдам–Парыж–Прага. Спадабалася ўсё: і праезд аўтобусам турыстычнага класа, і знаёмства з культурай краіны, якую наведвалі. Асабліва ўразлілі экскурсіі на карабліках па каналах Амстэрдама і па Сене, Манмартр – найвышэйшае месца Парыжа, безумоўна, сабор Парыжскай Божай Маці, пражскія Вацлаўская і Стараместская плошчы, запоўненыя народамі. А Карлаў мост – гэта сапраўдны музей, нават складана было запомніць усё, пра што расказвала экскурсавод.

Але галоўная мэта ўсёй паездкі была пад кантролем нашага кіраўніка Уладзіміра Сівухі. Ён разам з актывам фонду стаў моцным рухавіком народнай дыпламатыі. У Нідэрландах адбылася сустрэча

з прадстаўнікамі Пасольства Рэспублікі Беларусь і прадстаўнікамі беларускай дыяспары, Мнэ асабіста пашчасціла прысутнічаць на сустрэцы актыву фонду з Паслом Рэспублікі Беларусь у Францыі Паўлам Латушкам. Размова ішла аб выступленнях у Францыі аркестра Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага пад кіраўніцтвам яго дырэктара, старшыні Мінскага абласнога аддзялення Беларускага саюза музычных дзеячаў Рыгора Сарокі, аб узаемадзеянні з культурнымі асяродкамі Францыі. Абмяркоўваліся іншыя, не менш важныя, пытанні і прапановы нашага актыву: Маргарыты Сушко, Валерыя Бурэня, Таісіі Трафімавай, Ігара Ржэчыцкага і аўтара гэтых радкоў. Усё мы жадалі аднаго: каб праект па аднаўленні спадчыны Агінскага мацнеў і развіваўся на землях тых краінаў, дзе ў розныя часы праягалі жыццёвыя шляхі роду Агінскіх і іншых знакамітых дзеячаў з беларускай зямлі, якія сваёй творчасцю ўзбагацілі культуру іншых краінаў.

Роза ШЭРАЯ,
кіраўнік музея «Вілейшчына літаратурная»

Шляхі Міхала Агінскага прывялі нас у цэнтр Парыжа

Сярэднявечча, Рэнесанс, Барока

Надаўна гурт «Стары Ольса» парадаваў прыхільнікаў сваёй творчасці новым альбомам «Santa Maria», запісаным пасля пяцігадовага перапынку. Прэс-канферэнцыя з гэтай нагоды, у якой узялі ўдзел музыкі гурта, адбылася 5 лістапада ў мінскай страўні «Камяніца».

Хаця лічыцца, што «Стары Ольса» грае ў асноўным музыку Сярэднявечча і Рэнесанса, кампазіцыі з альбома «Santa Maria» блізкія да стылю барока. У першую чаргу гэта звязана з тым, што, як было адзначана пад час прэс-канферэнцыі, беларускаму барока ўласцівыя шмат якія рысы сярэднявечнай музыкі. А ў ёй удзельнікі гурта пачуваюцца надзвычай добра.

Значную частку новага альбома склалі творы з «Полцакага сшытка» і «Віленска-

га сшытка». Яшчэ адна частка напрацовак, што з'явіліся ў удзельнікаў гурта за апошні час, увайдзе ў наступны альбом – плануецца, што ён убацьчыць свет восенню будучага года. У адрозненне ад выдадзенага альбома, частку кампазіцыяў якога склалі творы сярэднявечных аўтараў, наступны будзе змяшчаць у асноўным застольныя і рыцарскія песні.

Унікальнасць альбома «Santa Maria» яшчэ і ў тым, што ў яго, як адзначыў лідар гурта Зміцер Сасноўскі, увайшлі дзве песні, не вельмі ўласцівыя для рэпертуару гурта – гэта кампазіцыі «Заспявай адзінай Панне» і «Santa Maria». І нягледзячы на тое, што за чатырнаццаць гадоў свайго існавання «Стары Ольса» выконваў толькі дзве рэлігійныя песні – «Багародзіца» і «Монаршэ Вечнаму», зварот удзель-

нікаў гурта да духоўнай музыкі цалкам натуральны хаця б таму, што яе захавалася на шмат болей, чым свецкіх твораў.

Адметны альбом і тым, што ўпершыню ён быў зроблены самастойна, без удзелу прадюсераў і спонсараў, а запісаны ў мінскай студыі «Sound Flowers». «На творчасць уплывалі толькі погляды ўдзельнікаў гурта, – адзначыў Зміцер Сасноўскі. – Усе мы трошкі падраслі – і ў тым сэнсе, што самі пачынаем займацца бізнесам свайго гурта, і ў плане музычнага выканання таксама». А пераканацца ў гэтым можна будзе 17 лістапада ў сталічным Палацы культуры МАЗ непасрэдна пад час прэзентацыі альбома.

Ніна КАЗЛЕНЯ

Фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА

З. Сасноўскі і ўдзельнікі гурта «Стары Ольса»

Новая кніга пра старую справу

17 кастрычніка на гістарычны факультэт Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава з прэзентацыяй кнігі Дзмітрыя Матвейчыка «Паўстанне 1863 – 1864 гадоў у Беларусі: нарыс баявых дзеянняў» завітаў Мікалай Плавінскі. Выданне – ужо другая кніга (першая напісаная самім Плавінскім і называецца «Узбраенне беларускіх земляў X–XIII стагоддзя») з вайскова-гістарычнай серыі «Беларусь у войнах».

Ідэя стварэння серыі была абумоўлена катастрофічным недахопам навукова-папулярнай літаратуры на гэтую тэму. Як заўважае Мікалай Аляксандравіч: «Часта паўстае такая праблема, што навукова-папулярныя кнігі ўспрымаюць як літаратуру другога гатунку». Але мэта навукова-папулярнага выдання – зацікавіць, таму што падае гістарычныя звесткі такім чынам, каб, захоўваючы навуковасць, узвысіць увагу чытачоў. І далей гісторык заўважае: «Навуковую кнігу ты напісаў, выдаў накладам 200 асобнікаў, і тыя людзі, якія непасрэдна гэтым займаюцца, возьмуць і прачытаюць, як бы складана яна ні была напісана. Мы імкнемся рабіць такія кнігі, якія цікавыя максімальнаму колу чытачоў».

Дарэчы, наклад «Паўстання 1863–1864 гадоў у Беларусі...» (700 асобнікаў) амаль разышоўся. З гэтага можна зрабіць выснову, што зацікаўленых людзей даволі шмат. На попыт уплывае і тое, што кніга багата ілюстраваная каляровымі і чорна-белымі фотаздымкамі, малюнкамі і схемамі. Акрамя таго, у выданні змешчаныя неапублікаваныя раней архіўныя матэрыялы, што, безумоўна, павялічвае яго навуковую каштоўнасць.

А серыя «Беларусь у войнах» пасля выхаду кнігі Д. Матвейчыка не скончыцца. М. Плавінскі, які, дарэчы, з'яўляецца яе рэдактарам, сцісла расказаў пра выдавецкія планы, у якія пакуль уваходзіць праца польскага гісторыка пра эпахальную бітву пад Кірхгольмам у 1605 годзе і даследаванне рускага навукоўца, што асвятляе дзейнасць Аляксандра Лісоўскага на тэрыторыі Маскоўскай дзяржавы. Абедзве кнігі, безумоўна, перакладаюцца на беларускую мову. М. Плавінскі адзначыў, што пераклад выклікае нямала цяжкасцяў з-за рознасці поглядаў гісторыкаў розных краінаў на адну і тую ж падзею. Але цяжкасці пераадоляюцца, ды і вынік не прымусіць доўга чакаць. Хочацца пажадаць поспехаў выдаўцам. Да новых кніг!

Ганна ЦІХАЧОВА,
студэнтка ВДУ імя П.М. Машэрава

Размова за кубачкам

Чатыры гады запар у мястэчку Івянец адбываецца незвычайная для Беларусі дзея. «Цукеркавы фэст», які арганізуе кандытарскае прадпрыемства «Івкон» разам з Івянецкім музеем традыцыйнай культуры, – прыклад таго, як з іміджавага мерапрыемства можа атрымацца культурніцкая акцыя нацыянальнага маштабу. На адзін дзень у Івянцы пайстае мікрадзяржава, у якой адбываецца вобразная рэканструкцыя беларускіх гісторыі. У гарадку грае паланез Агінскага, шпацыруюць князі ВКЛ, а на сядзібе пана Дарагунцава снуюць разнастайныя міфалагічныя істоты.

Вядучы спецыяліст па этнаграфіі кампаніі «Івкон» Антаніна Хатэнка адышла ад літаратуры (а яна вядомая фалькларыстка і пісьменніца), каб на сваёй незвычайнай пасадзе ствараць гэты непаўторны антураж. «Краязнаўчая газета» пагутарыла з Антанінай Яўгенаўнай пра тое, якіх намаганняў каштуе сёння зладзіць «Цукеркавы фэст».

Антаніна Хатэнка: «Тое, што мае быць лёгкім, празрыстым і радасным, дастаецца так цяжка»

– Антаніна Яўгенаўна, зразумела, «Цукеркавы фэст» не абмяжоўваецца толькі рэкламай кандытарскіх вырабаў кампаніі «Івкон». Якія яшчэ задачы ставіць перад сабою свята?

– Калі мы вырашылі зрабіць такі эксперымент – злучыць цукеркі з беларускай гісторыяй і культурай – першай мэтай было прышчапіць калі не веданне, то хаця б зацікаўленне да этнічных каранёў. Івянец гэтаму якраз спрыяе: ён мае даволі цікавую гісторыю, ды й да гэтай пары вабны гарадок. Там свая вякамі выпрацаваная ментальнасць.

Па-другое, хацелася абудзіць у чалавеку нутраныя механізмы нейкай карнавальнасці, даць магчымасць пераўвасобіцца. У нашых людзей не надта лёгкае жыццё, і калі такая з’ява ўкараніцца хаця б у некалькіх мясцінах па Беларусі – гэта надасць новай сілы і энергетыкі.

– «Цукеркавы фэст» наведваюць не толькі месцічы, у гасцей Івянца іншае стаўленне да таго, што адбываецца?

– Што тычыцца наезджай публікі, якая за чатыры гады ў нас сфармавалася, то гэта пераважна моладзь і маладыя сем’і з дзецьмі. Мне шчасліва цягам усіх гадоў чуць ад бацькоў, якія прывезлі сваіх немаўлятак, што знаходзяць вакол сябе прастору, дзе гучыць родная мова, дзе можна патанчыць і пачуць беларускую песню. Адна з сямей, якая прыехала з Палесся, была папросту здзіўленая, што можа быць цэлы дзень столькі беларускай мовы. Са сцэны і нават з лакальных пляцовак мы не дпускалі мешаніны мовы, якая ёсць у грамадстве.

– Гэта пазіцыя і кампаніі «Івкон»?

– Безумоўна, і кіраўніцтва «Івкона» тут цалкам мне давярае. Адзіная прамоўленая перасцярога была, што палі-

тыкі тут не мае ўзнікнуць, бо не будзе фэсту. Але ж можна папросту гаварыць з людзьмі і спяваць на сваёй мове, і яны хутчэй пойдуць за табой. Тут вельмі тонкая мяжа.

Стала відно, што мы не прэтэндуюем на нейкія формы інакшыя як гістарычнае палатно, якое трэшачку прыўкрашваецца цукерынай. І калі б у нас была складзеная традыцыя ўзаемадзеяння з уладамі, то, можа быць, гэты фэст дарос бы да агульнабеларускага. «Івкон» запрасіў бы кандытараў з іншых краінаў, з якімі мае стасункі. Цяжка проста ўзваліць усё на сябе. Бо каб запрасіць замежных гасцей, трэба ведаць, дзе яны паселяцца, як яны будуць харчавацца, на якім транспарце дабярэцца і г.д. У найлепшым варыянце прадпрыемства бярэ гэта на сябе. Тады адміністрацыя раёна мусіць узяць на сябе, так скажам, механічныя турботы.

– Івянецкая адміністрацыя дапамагае ў правядзенні фэсту?

– Людзі на чале раёна не супраць, яны не змагаюцца, не забараняюць, яны выконваюць прызначаны ім функцыі, але яны не ўлучаюцца ў дзею, яны збоку наглядаюць. Увогуле ж, няма саўдзелу, няма разумення, што яны таксама ўсярэдзіне гэтай культуры – ні ў чыноўніка, ні ў людзей.

Прынамсі, нам ні разу не далі мясцовых калектываў. У краіне ёсць выбудаваная сістэма, што майстры-рамеснікі і фальклорныя калектывы належаць да аддзела культуры выканкама, і той імі распараджаецца. Калі ў вашым мястэчку адбываецца тое, у што вы не ўключаецеся ні фізічна, ні маральна, ні фінансава, тады за гонар узяць і паказаць сваё. Але нам гавораць: «Плаціце за мясцовыя калектывы, у нас платныя паслугі». І тады яны на сваім свяце праспяваюць і патанчаць.

Больш за ўсё расчаравала, што мясцовага там не прысутнічала ні на адным фэсце. Мы па ўсім Івянцы хадзілі з музейнымі супрацоўнікамі і прасілі, каб івенчукі паказалі на фэсце, што яны ўмеюць, што ім перадалі з пакалення ў пакаленне. Можна распавесці людзям пра сябе, але для іх – гэта сорам. Існуе ганчарны цэнтр спрадвеку, а ганчары самыя папулярныя на фэстах былі наезджыя, але не свае.

– Чым выклікана, на Вашу думку, нежаданне мясцовай адміністрацыі ўлучацца ў арганізацыю фестывалю?

– У нас ладзяць шыкоўныя вялізныя рэспубліканскія святы, але на ўзроўні мясцовых уладаў даводзіцца, што мы такога сабе дазволіць не можам. У такіх фразях, якія кідаліся нібы выпадкова чыноўнікамі, бачная ўся сутнасць: «Вы – багацеі, і вы можаце сабе гэта дазволіць». Правінцыя не можа сабе нічога дазволіць, яна пастаянна жаліцца на сваю жабрацкасць і непаўнапраўнасць. Як чалавек можа любіць усю Беларусь, калі дома штодня ён знаходзіцца ў гэтых параметрах збедненасці?

Яшчэ за савецкім часам мне даводзілася займацца арганізацыяй фэстаў этнічнага характару. Тады ўвесь райкам цалкам паслугаваў рэалізацыі ідэй, які толькі гэтая ідэя зацвярджалася і гаварылася, што яна не супярэчыць палітыцы партыі. Да адкрыцця свята ўжо ўсё было зроблена. Тут жа мы ўсё рабілі самі. «Івкон» перад фэстам абгарадзіў сядзібу Пятра Дарагунцава, на якой знаходзяцца рэшткі яго маёнтка і дзе адбываецца фэст. Разам з касцёлам знайшлі майстроў да другога фэсту, абнавілі капліцу, якая была цалкам разбураная.

– Такое стаўленне да культуры – агульнанацыянальная рыса?

– Да прыкладу, вельмі папулярны палескі фэст «Мо-

тальскія прысмакі». За пяць гадоў ён прывабіў мноства людзей з розных краінаў сваёй адметнай палескай культурай. Не толькі культурай спеваў, абрадаў, апратак, але і харчавання – яна не магла не прывабіць. Я наўмысна цікавілася, як жа ўдалося ўзняць на такі ўзровень. Увесь Моталь ператвараецца ў старажытнае мястэчка, з саламянымі стрэшкамі, з хаткамі, у якіх усё прадаецца, прапаноўваецца. Мы не можам сабе такога дазволіць, гэта ж шалёныя грошы – наняць дызайнера, здабыць сыравіну, усё зладзіць і расставіць. Там сродкі ўкладаў аблвыканкам, бюджэтныя грошы ішлі мэтай на тое, каб мотальскую лакальную этнічную характарыстыку ўзняць да палескага маштабу і паказаць свету. А ў гэтым годзе аблвыканкам не ўклаўся – і Моталь змоўк. Вось ад чаго мы залежым, і ўсе людзі ад гэтага залежаць: ёсць што ўкласці заробленага – значыць, нешта станецца, няма чаго ўкласці – развядзем рукамі і скажам, што мы жабракі. А калі б разам аб’ядноўвацца, то аказалася б, што не жабракі, што кожны нешта дадаў – і сталася б новая фарба ў агульным вобразе краіны.

– Відавочна, што стварэнне гэткага фэсту патрабуе шмат высілкаў. І невядома, ці апраўдваюцца яны для прадпрыемства. Што атрымаў «Івкон» за гэтыя чатыры гады?

– Мне падаецца, і мы гэта між сабою абмяркоўвалі, што «Івкона» стала болей у прастору як вербальнай формулы. «Івкон» атрымаў розгалас. Толькі цяпер спажывецкая культура стала прыходзіць. Зразумела, што такія манапалісты, як «Камунарка» – на слыху, а ўсе, хто спрабуе запоўніць прыватную прастору, мусіць напрацоўваць імідж. Вось іміджава, мне здаецца, «Івкон» трохі пашырэў і павышэў.

– Важнай іміджаваю часткай фестывалю была акцыя раздачы цукерак. Вы пісалі раней, што і з гэтым узніклі праблемы.

– Першы фэст: наколькі ўдала спроба гістарычнага пэрсону, настолькі не ўдаўся як дабрачыннасць. Па абяцаным прыходзілі з кошыкамі, з ведрамі, і мы не маглі гэтую плынь спыніць, а самі жахаліся: як дабрачыннасць можа абудзіць самыя нізкія пачуцці. За пачастункі біліся... І ледзь не білі тых, хто іх раздаваў, таму што не ставала столькі, колькі хацелася. Мы не ведалі, калі аналізавалі, які ход далей прыдумаць. Не раздаваць зусім? Але дзеля гэтага фэст названы цукеркавым. Першы год мы раздалі дзве тоны, потым паменшылі, каб меней было мітусні, і спрабавалі гэта некалькі рэгуляваць талончыкамі, разыгрывалі іх у розных конкурсах, віктарынах і г.д.

Калі табе даюць частунак ні за што, рэакцыя чалавека гарманічнага: дзякуй – і ўсмешка. А рэакцыя разбуранага ўсярэдзіне чалавека: дай яшчэ. Здавалася, просты фэст, але калі псіхалагічна

разглядаць, што ён выяўляе, то аказваецца, усярэдзіне нас такая дысгармонія. У нас гэта выбух самых кантрастных эмоцыяў.

Такая праблематыка адносна фэсту. Прынамсі, усё прыхаванае выходзіць на паверхню, не трымаецца ў сабе. А калі яно на паверхні, то яго можна згладжваць і неяк мяняць.

– Сапраўды, шмат нечаканых і не самых прыемных падрабязнасцяў выйшла на паверхню. Асабіста ў вас якое агульнае ўражанне складалася пасля чатырох гадоў фэсту?

– З нашай маленькай задумкі івянецкага фэсту можна вынесці шмат чаго. Зрабіць высновы з нашай гісторыі і з нашага сённяшняга пачування сябе ў свеце як этнасу. На самрэч застаюцца вельмі змешаныя і прыстыя ўражанні. З аднаго боку, радасць, што ёсць адкуль дазнацца і ёсць як паказаць беларускую культуру і ёсць людзі, гатовыя на гэта працаваць, – той самы івянецкі музей, і тыя самыя выканаўцы, якіх мы запрашалі. Усё гэта жывое, яго можна ўзяць у рукі, сагрэць і даць некаму ўдыхнуць. А з другога боку, аказваецца, тое, што мае быць лёгкім, празрыстым і радасным, дастаецца так цяжка.

Мы з Валянцінай Адамовіч, дырэктарам Івянецкага музея традыцыйнай культуры, называлі падрыхтоўку да фэсту вядасным марафонам. Недзе за месяцы тры-чатыры да фэстывалю гонка радасці пачыналася, і яна запаўняла кожны дзень. Трэба было з некім дамаўляцца, некага ўпрошваць, некага вышукваць, і ўрэшце да нас сталі прыязджаць майстры з іншых рэгіёнаў з унікальнымі рэчамі. Яны самі выбралі наш фэст.

Будзе шкада, калі такія вось памкненні застануцца адзінакавымі... Бо чалавеку трэба казка, хоць ён і перастаў чытаць казкі, а містычна-міфалагічная аснова, якая выходзіць з нейкіх сваіх крыўдаў і злосці на тое, каб гэтага цмока перамагчы: «Я за дабро!» Напрыклад, у дзедках гэта ўключае механізм уласнай паўнаважнасці: «Я магу перамагчы вунь гэнага нядробага». Каб зусім не атрымалася варажнечая вайна пасярод фэсту, мы нашага цмока пераблялі ў добрага, ён каўўся. Усе выявілі сваё памкненне зрабіць дабро. Як бачыце, нічога асаблівага, ніякіх вынаходніцтваў: усё ёсць у народнай культуры. Папросту гэты скарб трэба ўзняць з дрыгвяных глыбінняў ды ўсяму свету паказаць. А перадусім – самім сабе.

Даўней уся зямля на бабышкаўскіх хутарах (гэта на маёй радзіме, непадалёк мястэчка Лявонпаль у Мёрскім раёне) была названая. Сёння я хачу зладзіць чытачам «Краязнаўчай газеты» своеасаблівую экскурсію, правесці сцэжкамі свайго маленства. Будуць тут і нашы мясцовыя слоўкі.

На Пяткевічавы стаўкі хадзілі паласкаць вытканае палатно: вада там была дужа чыстая. Пайсці ў Вераб'і? Значыць куды: перайсці рэчку Волту, абгануць вёскі Стручкі і Прорвы,

Помню свой мацярык: Там сонца па зямлі хадзіла...

(З маіх бабышкаўскіх успамінаў)

1943–1944 гадах многія далікатныя дрэвы вымерзлі, захаваўся толькі вішняк, які паслужыў і для нас.

Пад ракой Волтай у Бабышках надзелы зямлі былі нарэзаныя палосамі. Дзе

мелі заходнебеларускі чысленнік (каляндар). Вайной наша бабуля Ганэта хавалася пад Мёрамі ў балоце «Мох». Каб прагнаць яе сына-партызана (і ўсё атрад), карнікі пайшлі праз балота на гумовых лыжах. Бабуля сядзела ў твані і дыхала праз чарацінку, так і ўратавалася. А многіх нашых сваякоў, якія сядзелі на купінах, і выстаўленыя наперад іконы не ратавалі. Тое ўрочышча пад назвай Гулякі запомнілася бабулі ад вокрыку судзі: «Загарэліся Гулякі ззаду, спераду, з бакоў...».

Мацярык наш цікавы. Родзічы жылі на хутары Лятышкі, я ха-

дылася ад Пажаркі да ручая Каменка пад Грудзінавам. Там і сёння стаіць славуты помнік – Калона ў гонар Канстытуцыі 3 мая 1791 года. Праўда, у школе не давалі веды пра гісторыю роднага берага. Але пазней дазналася, што калісьці на месцы Лявонпалы стаялі Лількі. 450 гадоў таму была пазначаная ў нейкіх дакументах новая назва – Чурылавічы. 215 гадоў таму ўзнікла найменне Лявонпаль (хто называў яго Леванподем, хто – Люмпольм...).

Мой род мае даўнюю гісторыю. Бацька – Сцяпан Панізьнік, мама ў дзявоцтве – Нюра Сялюн, а яе мама Ганэта ў дзявоцтве – Падабьцька. Былі ў маім родзе і таемныя Танайны. Да Домны Танайна мы хадзіла ў Дварча-

цярожвалі людзі няўстойлівага суседа. Адсюль і Гіня.

Бабышкі засталіся ў памяці велічальнымі велікоднымі песнямі, «Алялюем», Калядамі... А таксама жывымі прыбабунькамі, павучаннямі, вясёлашчамі («Хто мяняць, па тым хамут гуляць», «З галавой не дагаварыўся, то й да ног ня сунься», «Якое дрэва, такі й клін; які бацька, такі й сын»...).

Помніцца гучальнае наваколле з вёскамі Брыжалюбкі, Брэдзевы, Буралом, Дарожкі, Званкі, Карандышы, Кульвока, Мальцы, Панізьнікі, Пятрэлева, Стапулі, Тараракі... І ўсе словы былі ў мяккім маўленні, з перапаназванымі азначэннямі. У Міхасінках калісьці мужыкі скінулі ў рэчку Волту 15 забіякаў-пранцузаў. Так ім было і нада! А сястрыцай Волты лічу і Влтаву ў Чэхіі, і раку Олт у Румыніі... Мае продкі збіраліся да Волты з багатага свету, а потым адтуль параскідаў – ужо нас – лёс па розных прагалах. З 1951 года я жыву ў Латвіі. Калі ў 1998-м мне надавалі латвійскае грамадзянства і трэба было прамаўляць прысягу дзяржаве, я з гэтай наго-

Жыво на бабышкаўскім полі; а за ручком – Ляды

гаёк Букет – і набраць у пушчы арэхаў. А частка пушчы называлася так – Гарохаўе.

Каля нашай хаты ішла Французская дарога: ад Слабады, дзе за Дзвіной ужо Дрыса (цяпер горад Верхнядзвінск), ад Дрысенскага лагера 1812 года – на Друю. Каля гэтай Французскай дарогі непадалёку сядзібы Косціка Адамовіча расла купа таполяў. Глянеш у кусты і ўбачыш збуцвелы крыж. Ці не ў 1920-м, пад час савецка-польскай вайны, забрыў сюды паранены салдат-расеец. Сканаў ваяка ў канаве. Пахавалі «бальшавіка» па-праваслаўнаму. Таму і хадзіла я ў школу каля Бальшавіка. Пыталіся: «Куды бацька пайшоў абкошваць канаву?» Да Бальшавіка!

Па ўкатанай дарозе можна ехаць з Мёраў праз Даўгінава, Кіслякі, Лятышы, Пуцінава ў Лявонпаль і далей на Слабаду. Наўпроць Бабышак – поле. Яго акраец называўся Лядамі. А назва вась адкуль. Наш сусед Стапан Ліннік купіў надзел, парослы густым лесам. Стаў карчаваць, гібеў, пакуль не высвецілася чыстае поле, на якім ён і харом свой паставіў. Яшчэ ў 1950-я гады на тых Лядах можна было пазнаць абрысы былой заможнай гаспадаркі.

Калі мама саліла агуркі (з ураджайных насёнаў, вымененых калісьці ў немца за сала), дзяцей адсылала ў Петракоў сад – насморгаць вішневага лісця для расолу. Петракоў сад стаяў на прыгожым узгорку над ручком. Гаспадарку ў глыбіні саду я яшчэ заспела паглядзець: дом, ток... Там жыў чалавек, якога звалі Петрачком, а яго жонку – Аўдоляй. Пасля іх смерці хата развалілася, а ток разабралі, калі ў нас у 1940-м пачыналіся калхозы. У садзе было многа яблынь, сліў, вішань. У

жылі Грышка з Раманам (Панізьнікі), была і бацькава паласа. Адна паласа называлася так: Ксяндзоў Луг. Надзел належаў чалавеку з гумарам. Не помню, як яго звалі. Ён на вяселлях, хрэсьбінах выдумляў з сябе ксяндза. З пацешкамі, прыбабунькамі пасвойму браўся «вянчаць» маладых. Або ладзіў смешныя «ксіны», ад чаго госці нападпітку рагаталі ад прыдуманай ім забавы. Неяк на вяселлі, калі адзін з гасцей «набраўся» і заснуў, гэты дзядзька нібыта паніхіду па ім адслужыў. Вось і пайшла прызыўка – «Ксэндз». Пазней гэты гаспадар сваю паласу прадаў Кісяку Сяргею з Поплава над Дзвіной. А назва «Ксяндзоў Луг» так і засталася. «Куды гоніш статак пасвіць?» – крычыць сусед суседу. Той адгукнецца: «На Ксяндзоў Луг!». Усе ведаюць, дзе яшчэ атава не выскубаная.

Калі я наведала свае «былыя» Бабышкі, пабачыла: дзе быў наш дом, там зарослы бальнягом стугур. Прытулілася да жульвіцы, якая яшчэ харахорылася на былой мяжы з соткамі бабулькі Альжбеты. Воддаль відаць дом нашага былога суседа Белавуса Васіля («Магіром» празывалі). Сцены абдраныя, а вывезці на дрывы бярвенні з бабышкаўскай «ямы» відаць што немагчыма. А на месцы мацінага агародчыка з урадлівым чарназёмам праз іржавыя пласты гліны праступае аер. Даўно ў сцёбурах пустазелля і Французская дарога. І не скажаш: «Дзе была ніўка, там пожанька стала».

Бацькі жылі пры «першых саветах», пры паляках, пры «другіх саветах», пры немцах... Такі

дзіла ў школу ў вёску Лятышы. А і пры немцах вучылі нас там па-беларуску. Знала на памяць усю паэму Якуба Коласа «Новая зямля». І цяпер магу ўспомніць урыўкі. Пазней вучылася ў мястэчку Лявонпаль. Адмлына Пяткевіча ў Смольках міналі бор, за якім пачыналася Пажарка. Канец мястэчка спалілі яшчэ шведы. Людзі запамнілі няшчасце. У Лявонпалі любілі хадзіць на Міколкаву гару, дзе калісьці былы гаспадар Лявонпалы трымаў звярынец. Праз былую аранжарэю графа Лапацінскага траплялі на прыбег Дзвіны – Заборку, Паплавы. Калісь славутае мястэчка шы-

Каля Петраковага саду сцелюць лён

не. Міналі Прудзінікі. Цікава, што сама вёска мела прызыўку – Гіня (Г – узрыўное). Праз тое, што там калісьці стаяла карчма. «Куды палез, у карчму? То й загінеш там...» – ас-

ды папрасіла прабачэння ў Беларусі: была дачкой сваёй Бацькаўшчыны, роднага мацерыка, то й па сёння застаюся яе крэўнай.

Ніна ЯНСАНЭ

Пасляслоўе да згадак

Мая сястра Ніна нарадзілася 21 лістапада 1933 года ў вёсцы Бабышкі (сёння гэта Мёрскі раён Віцебскай вобласці). Жыве ў Юрмале. Там жа, на Яўндубултскіх могілках, пахаваныя нашы бацькі.

Яна дасканала авалодала латышскую мову, не забыўшыся на родную. Пераклады Ніны публікаваліся ў штогодніку «Ветразь», часопісе «Вожык», газетах «Наша слова», «Набат». А таксама ў кнігах «Крывіцкія руны: Беларускія пісьменнікі Латвіі», «Ян Райніс: Выбраныя» ў серыі «Скарбы сусветнай літаратуры», дзе яна выступала не толькі як аўтар падрадкавых перакладаў.

Біяграфічную нататку пра Ніну Янсанэ змясціў энцыклапедычны даведнік «Хто ёсць Хто сярод беларусаў свету». Даведка пра яе і яе верш «Зорная пошта» змешчаны на сайце Латвійскага таварыства беларускай культуры «Сьвітанак».

У адным з маіх вершаў, прысвечаных сястры Ніне, ёсць такія радкі:

Сястра, зажурынка мая,
і мне ты кладачкі масціла.
Вясной пакормім салаўя,
каб сонца па зямлі хадзіла.

А пакуль віншую сястрыцу з 80-гадовым юбілеем!

Сяргей ПАНІЗЬНІК,
старшыня Таварыства «Беларусь – Латвія»
Фота аўтара

Н. Янсанэ ў Бабышках – вяртанне праз дзесяцігоддзі

Мы едзем дахаты...

Не так часта ў рукі краязнаўцы трапляе паэтычная кніжка, прачытаўшы якую «ад крышкі да крышкі», адчуваеш не проста прыязнае стаўленне да аўтара. Пачуцці паэта адразу перадаюцца табе, становяцца тваімі пачуццямі. Далёкая ад маёй Капыльшчыны яго, аўтара, Буда-Кашалёўшчына паступова становіцца тваёю роднай старонкай, а вёсачка Патапаўка, дзе ён нарадзіўся, так нагадвае маё роднае Острова...

Напісаў і зразумеў, што я прыхіляюся да паэзіі Анатоля Зэкава найперш як краязнаўца, адданы, як і паэт, сваёй беларускасці: слову, назве, прозвішчу – усяму, што лучыць нас у адзіны народ у любімай краіне. Але ж у кожнага з нас ёсць свой родны куточак, з якога хоць ты і ўцёк у горад, але ён – радзінны – навечна з табою, у тваіх думках. А ў Анатоля – яшчэ і ў паэзіі. Родныя мясціны, родныя імёны – усё гэта аб'яднаў аўтар у кніжку «Пад кронай белых

аблачын», каб прыехаць дадо-му і пачытаць свае вершы землякам. Уяўляю, як яны ўзрушацца, пачуўшы паэтычнае слова пра сябе і суседзяў, які гонар іх ахопіць і за сябе, і за таго, хто гэта напісаў, колькі словаў падзякі выкажуць яны за памяць аб кожным і аб усіх.

Зборнік не пакіне раўнадушным нікога, таму дазволю сабе параіць яго чытачам «Краязнаўчай газеты».

Уладзімір ГІЛЕП

Анатоль ЗЭКАЎ

Я еду дахаты

Я еду дахаты
наве – не ў сне,
дзе мама і тата
чакаюць мяне.

Я еду дахаты,
да родных бяроз,
дзе мама і тата
люляюць свой лёс.

Я еду дахаты
з гаркотай віны,
што мама і тата
вякуюць адны.

Каб маму і тату
абняць мне паспець,
я еду дахаты,
а варты б – ляцець!

Вольга КУРТАНІЧ

Кастусю Каліноўскаму

Скача, скача новы веснік
на бацькоўскія магільны,
На знявечаныя ветрам,
спархнелыя крыжы.

«Падымайся,
Ты, забіты,
Падымайся,
Ты, жывы...»

Падымайся, браце кроўны,
Голаў годна падымі!

«Падымайся,
хто нам роўня,
падымайся,
Ты, жывы...»

Па чьіх жывеш законах,
Ты чые спяваеш песні?
Лёс, бацькамі надароны,
Адрадзіся,
Уваскрэсні!

Азарніся на дзіцятак –
На якой гавораць мове?
Ад якіх такіх парадкаў
Пазабылі свае словы?

«Мерцвякі, – гукаюць, –
спіце,

Сон вам будзе ціхамірны».
Сон ваш – сонейка ў зеніце.

Больш ваш –
круціць доля у віры.

Уваскрэсні,
Боль па мове!
Уваскрэсні,
Памяць продкаў!
Вас прыспалі адмыслоўна
З доляй новаю гаротнай.
Адурманіць не ўдалося –
Пільна сочыце за кожным.
Набрыняе боль з калоссем
Па палатках,
па пожнях.

Ды вяшчальнік хутка

скача
праз бацькоўскія магільны,
Праз знявечаныя ветрам,
спархнелыя крыжы:

«Падымайся,
Ты, забіты,
Падымайся,
Ты, жывы...»

Зіму чакаем з снегам – не з агнём

Сёлета з 1 кастрычніка па 30 лістапада ў Беларусі праводзіцца пажарна-прафілактычная акцыя, мэтай якой папярэдзіць у восеньска-зімовы перыяд пажары ў жылых дамах і гібель людзей.

Ад пачатку 2013 года ў краіне адбылося 5 028 пажараў, загінула 507 чалавек, з іх 17 дзяцей. Калі разглядаць прычыны пажараў, то на першым месцы – пажары ад неасцярожнага абыходжання з агнём.

Паважаныя грамадзяне, каб пазбегнуць пажараў у восеньска-зімовы перыяд:

– не эксплуатаўце самаробныя электранагравальныя прыборы;

– не карыстайцеся няспраўнымі ацяпляльнымі печамі і газавымі плітамі;

– не стаўце самаробныя засцерагальнікі «жучкі» ў якасці абароны ад кароткіх замыканняў і перагрузак у электрасетцы.

У выпадку ўзнікнення пажару неадкладна тэлефануйце па нумары 101 – у службу МНС.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ,
інспектар ЦРАНС, г. Мінск

Хто не захапляўся чытаннем раманаў вядомага польскага пісьменніка Генрыка Сянкевіча! Нагадаем, што ўрамана «Агнём і мячом» выведзены вобраз шляхціца-ваяра Баляслава Маскевіча – «вучонага мужа», дзяржаўнага дзеяча, пісьменніка-мемуарыста. Але размова будзе больш пра яго бацьку Самуэля Маскевіча, які паходзіў з вёскі Сэрвач Наваградскага павета. Тут былі пахаваныя яго бацькі і родныя, тут ён жыў, працаваў, напісаў мемуары («Дыярыуш»), напрыканцы жыцця пабудоваў Сэрвацкую ўніяцкую царкву.

Перш за ўсё – пра эпоху, у якой жыў Самуэль Маскевіч.

Польшча ў канцы XVI ст. і ў пачатку XVII кіпела ваяўнічай трывогаю. Бясконцыя сялянскія або шляхецкія бунты супраць караля і сейма, войны са шведамі, татарамі, туркамі, казакамі не давалі ёй і кроплі адпачынку, і непакорная шляхта не апускала мяча. Калі ў Маскоўскай дзяржаве адзін за другім пачалі з'яўляцца самазванцы, паны кінуліся ў Расію па славу, па здабычу – спачатку за Грышкам Атрэп'евым, потым за «тушынскім злодзеям», пад сцягамі Жалкеўскага, Струся, Ражынскага, Лісоўскага, Сапегі ды іншых прадвадзіцеляў, якімі так славіўся час Жыгімонта III Вазы.

Вось як пісаў аб гэтым часе, пра пачатак свайго ваеннага жыцця, С. Маскевіч у «Дыярыушы». Прыводзіцца паводле тэксту рускага перакладу з польскай, зробленага ў 1859 г. расійскім гісторыкам М. Усталавым:

«В 1602 году явился в Брагине, у князя Адама Вишневецкого, Дмитрий, сын царя Московского Иоанна Мучителя. Удивительным образом избегнув тиранских рук властолюбивого Бориса Годунова, он скитался 13 лет, никому не объявляя о себе, пока не нашёл удобного времени. В том же году, Дмитрий был в Кракове у короля с князем Константином Вишневецким. Воевода сендомирский (сандамирский. – «КГ») Мнишек, взяв его на своё попечение, обещал ему дочь свою Марину в супружество, и в последствии, не на радость себе, сдержал своё слово.

В 1603 году, царевич отправился к Москве с воеводою сендомирским, имея весьма малочисленное войско: одну роту всадников, в числе семисот человек.

Московитяне, предводимые князем Мстиславским, встретились с этим отрядом при Новогороде, и хотя надеялись на свои силы, которые простирались до шестидесяти тысяч человек, однако ж наши, при помощи Божией, выиграли битву, и самого Мстиславского взяли было в плен; но его отбили. В сражении нашим помогали казаки запорожские, в числе двух тысяч; в следующий день пришло их десять тысяч, но уже поздно. Борис Годунов царь Московский с отчаяния отравил себя, жену и сына...

В то же время (1606 год) пан Мнишек, воевода сендомирский, повёз свою дочь Марину в Москву, для соединения браком с царём Дмитрием. Он недолго тешился этим союзом.

В пути мы получили из Москвы печальную весть, что там был бунт; москвитяне убили царя, а из наших одни также побиты, другие же взяты в плен и разосланы в разные крепости. Государыня царица (Марина. – М.Г.) равным образом осталась в неволе со всеми благородными поляками: над каждою из них москвитяне порядочно подшутили. Утешительно было слышать родителям об участи своих дочек! Дай Бог, чтобы русские сами испытали такую же радость! Он отмстил им в последствии...

1607 год. Вместо убитого царя московского Дмитрия, явился другой Дмитрий и распустил молву, что он тот самый царь московский, которого москвитяне, призвав в столицу и короновав, хотели убить; но что он с помощью Божьей спасся от смерти. Так он говорил, в надежде славою первого венчанного Дмитрия привлечь к себе войско и обмануть самую Москву, и хотя был Самозванец, однако ж при содействии наших едва не достиг своей цели: все государство Московское ему покорилось, кроме трёх только городов, Москвы, Новгорода и Смоленска. Царицу также взял к себе, как жену; только сочетался браком с нею тайно. Этого Дмитрия воскресил Меховецкий, который, зная все дела и обыкновения первого Дмитрия, заставлял второго плясать по своей дудке...

Вядома, у войску Рэчы Паспалітай тады былі не толькі палякі, але і нашыя продкі – ліцвіны ды беларусы, што бачна нават з асобаў, якія бралі ўдзел у паходах на Маскву.

(Працяг на стар. 8)

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

1609 г. Января 11 был сейм в Варшаве. На этом сейме король, по совету некоторых сенаторов, предлагал воевать с Москвою, говоря: стоит только обнажить саблю, чтобы кончить войну. Сейм не изъявил согласия. Король же, не покидая своих замыслов, набрал войско квартирное, и, умножив число ротмистров, велел ему идти к Москве...».

Ілжэдзімітрый І.
Партрэт з замка Мнішкаў у Вішняўцы

Пад Смаленскам С. Маскевіч прастаяў 8 месяцаў; не адзін раз хадзіў на штурм, здзіўляўся герызму маскоўскага военачальніка Шэйна, адвазе рускіх. Але не дачакаўся канца аблогі: харугва князя Парыцкага, дзе быў паручнікам, прыстала да атрада палявога гетмана кароннага Станіслава Жалкеўскага, накіраванага каралём адбіць рускіх. У гэты ж час рускія войскі з нямецкімі наймітамі спяшаліся на дапамогу Смаленску.

Жалкеўскі з 3-тысячным войскам і чатырма гарматамі намерыўся разганяць 60 тысячаў маскавітаў, захапіць Маскву, скінуць Шуйскага і пасадзіць на маскоўскі трон Уладзіслава, сына Жыгімонта. Смелы гетман напад на лагер рускіх пад Клушынам: бой быў жорсткі, рускія стаялі насмерць, палякі біліся адчайна, кожная рота іх па 10–12 разоў хадзіла ў атакі, нямецкія найміты здраджалі рускім, і іх войска кінулася ўцякаць у бок Масквы. Жалкеўскі ішоў следам, а ў гэты час Шуйскі быў звергнуты, гетман заключыў пагадненне з баярамі і пасадзіў на царскі трон каралевіча Уладзіслава, якому неўзабаве прысягнула ўся Расія.

У гэтых падзеях С. Маскевіч браў актыўны ўдзел: у Клушынскай бітве ён змагаўся да апошніх сілаў, увесь дзень гнаў расіянаў, вёў перамовы з немцамі і пад Масквою пасля заключэння міру праводзіў прысягу баяраў і простага люду Уладзіславу.

Калі Жалкеўскі вярнуўся да Жыгімонта, Маскевіч застаўся ў Маскве, ужо падпарадкаванай палякам пад кіраўніцтвам Гансеўскага. Тут ён пазнаёміўся са знатнымі масквічамі, часта баляваў у іх на вяселлях, на сяброўскіх вечарынах, аглядаў сталіцу, бачыў яе славытыя месцы і будынкі, цікавіўся побытам і нормамаі гараджанаў.

Запіскі Маскевіча аб гэтых падзеях красамоўна і з гістарычнай праўдай данеслі нам яскравую карціну смутнага маскоўскага часу. Звернемся зноў да «Дыярыуша»:

«...Гетман (Жалкеўскі. – М.Г.), напамніў кождому о славе бессмертной, приказал двинуться на врагов; между тем священники, разъезжая по полкам, благословляли воинов.

В многократных схватках с неприятелем мы истратили военные снаряды и ослабели в силах, кони изнемогли, а воины, сражаясь непрестанно, от рассвета летнего дня до обеда, наверное, пять часов, потеряли и бодрость, и охоту в усилиях свыше природы человеческой.

У нас во всём был недостаток, а у врагов увеличивалась и сила, и бодрость. Невзирая на то, наши по обычаю бросаются с хоругвью на передовые ряды их, с криком: к бою, к бою, но тчетно, нет ни сил, ни снарядов, не видно даже ни ротмистров, ни полковников. Вступаем, однако, в битву и мешаемся, как в омуте. Неприятель, уже заметив нашу слабость, приказывает двум конным отрядам, стоявшим в готовности, ударить в нас. Но это самое помогло нам, и мы, по милости Всевышнего, одержали победу, опрокинулись на всё войско московское, стоявшее в готовности у ворот лагеря (пад Клушына. – М.Г.), смешали его и расстроили. Мы гнали за ними целую милю и более. Таким образом, по благодати Всевышнего, из победённых мы стали победителями...

(Працяг будзе)

У тэатры «Зьніч»

Беларускі паэтычны тэатр аднаго актёра «Зьніч» зноў чакае гледачоў у Тэатральнай зале Культурнага цэнтру Касцёла Святых Сымона і Алены ў Мінску.

Увечары 18 лістапада адбудзецца паэтычны монаспектакль «Не праклінай, што я люблю», у аснову якога пакладзены вершаваны раман Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Выканаўца – Мікалай Лявончык, музычнае суправаджэнне Дар’і Неўмяржыцкай.

19 лістапада артыст Алесь Кашпераў запрасіць на паэтычны монаспектакль «Красны жыцця». Разам з ім глядач перагорне старонкі паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». І яшчэ раз звернецца да беларускага народнага побыту ды й пераканаецца, што «свая зямля – вось што аснова».

На 20 лістапада запланаваны паэтычны монаспектакль «Прыпадаю да нябёс», у аснове якога – паэзія Яўгеніі Янішчыц. Выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, музычнае суправаджэнне Дар’і Неўмяржыцкай.

Жарт тыдня ад Каласка і Калінкі

- Спазніўся аўцюк на апошні аўтобус. Што рабіць?
- Пайшоў у міліцыю, заяўляе:
  - У нашых Аўцюках ёсць чалавек з аўтаматам. Але ён вам яго не аддасць...
  - Як?! Адбярэм!.. – заяўляе дзяжурны.
  - Павезлі аўцюка ў Аўцюкі. Падводзіць аўцюк міліцыянераў да помніка воіну-вызваліцелю і паўтарае:
    - У яго ёсць аўтамат, але ж я кажаў, што ён вам яго не аддасць...

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МСЦІСЛАВЕЦ Пётр Цімафеевіч (пач. XVI ст., Мсціслаў – пасля 1577 / пач. XVII ст.) – адзін з беларускіх і рускіх першадрукароў, гравёр XVI ст. Выхадзец з Мсціслава. Удзельнічаў у заснаванні І. Фёдаравым друкарні ў Маскве, дзе надрукаваны першая датаваная руская друкаваная кніга «Апостал»

(1564 г.), а таксама два выданні «Часоўніка» (1565 г.). З-за ганенняў рэакцыйных колаў і кансерватыўнага духавенства з Фёдаравым пакінуў Маскву і пераехаў у мястэчка Заблудава Гродзенскага павета да гетмана Вялікага Княства Літоўскага Р. Хадкевіча. Той дапамог заснаваць Заблудаўскую друкарню (дзе карысталіся вывезенымі з Масквы

шрыфтам, дошкамі, застаўкамі і літарамі) і выдаць «Евангелле вучыцельскае» (1569 г.) і «Псалтыр з Часаслоўцам» (1570 г.). У 1569 г. П. Мсціславец пераехаў у Вільню, дзе на грошы і ў доме віленскіх купцоў братоў Кузьмы і Лукі Мамонічаў заснаваў друкарню і выдаў «Часоўнік» [1574 – 1576(?)], «Евангелле на прастоўнае» (1575 г.), «Псалтыр» (1576 г.). У «Часоўніку» ён упершыню выкарыстаў шрыфт, падобны да буйнога паўуставу, які ў далейшым капіраваўся пры кожным перавыданні кнігі.

Выданні Мсціслаўца адметныя высокім паліграфічным узроўнем, мелі маляўнічы арнамент, гравюры, аказалі значны ўплыў на кнігадрукаванне ў Вялікім Княстве Літоўскім. Матэрыялы яго друкарні выкарыстоўваліся ў Астрожскай, Дзерманскай і інш. украінскіх друкарнях XVI – пач. XVII ст.

У 2001 г. у г. Мсціславе ўсталяваны помнік друкару асветніку Пятру Мсціслаўцу.

«Апостал» (1564 г.)